

Трохимець О. І.
кандидат економічних наук, доцент,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Trohimets O. I.
PhD, Associate Professor,
Classic private university, Zaporizhzhya

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЦІНИ І ТАРИФИ НА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

DETERMINATION OF THE MAIN FACTORS INFLUENCING THE PRICES AND TARIFFS FOR SOCIALLY-ORIENTED SERVICES IN UKRAINE

Анотація. У статті наведені основні фактори впливу на ціни і тарифи на соціально-орієнтовані послуги – комунальні послуги. Факторами виступають: державна політика щодо впровадження нових форм співробітництва щодо постачання послуг; монополізація ринку; стан та матеріально-технічне забезпечення постачальників послуг комунального господарства; антимонопольна політика; податкова політика; державна політика щодо ціноутворення; наявний дохід населення; споживання населенням; наявність пільг для населення; рівень безробіття; використання ресурсо- та енергозбереження; стан об'єктів інфраструктури ЖКГ. Фактори впливу предстало у вигляді когнітивної карти. Обґрунтована ступінь впливу факторів на ціни і тарифи на комунальні послуги.

Ключові слова: комунальні послуги, опалення, газ, ціни, фактори, населення.

Постановка проблеми. Соціально-орієнтовані послуги є вкрай необхідними для населення України. Пересічний громадянин з доходом середнім та нижче середнього відчуває на собі негативний вплив кризи, як економічної так і політичної, що проявляється у зменшенні доходу, збільшенні рівня інфляції та безробіття та підвищенні цін на соціально-орієнтовані товари та послуги. Особливо це відчувається при оплаті комунальних послуг, без яких неможливо уявити сучасне життя. Цінова політика щодо комунальних послуг була і залишається гострим та суперечливим питанням, враховуючи постійне збільшення населення при цінах і тарифах, які постійно підвищуються. Тому, необхідним є визначення факторів впливу на ціни і тарифи на соціально-орієнтовані послуги – у нашому дослідженні – комунальні послуги та визначення їх ступінь впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку та функціонування ринку комунальних послуг присвятили свої праці багато вітчизняних дослідників: Ю. О. Мирошниченко [7], Н. О. Ружинська [14], Ю. Г. Лега [5], О. В. Димченко [1], В. Л. Рибачук [13], О. Рудич [15]. У працях учених визначено основні проблемні питання ринку комунальних послуг.

Питання державного регулювання розвитку послуг комунального господарства України розкрито у працях Н. О. Ружинської. В цьому ж аспекті розглянуто питання комунальних послуг В. Л. Рибачук, а саме дослідження комунальних послуг як об'єкта державного управління в умовах ринкової економіки. Загальний огляд комунального господарства представлено в працях О. В. Димченко; механізми управління комплексом комунальних послуг наведено в роботах Ю. Г. Лега, Т. М. Качала, Н. Ф. Четова.

І.О. Панасенко здійснено огляд та проаналізовано матеріально-технічне забезпечення галузі ЖКГ. У працях Ю.О. Мирошниченко висвітлено розвиток житлово-комунального господарства в умовах децентралізації.

Проте, вкрай важливо навести комплексне дослідження основних факторів, які впливають на ціни і

тарифи на комунальні послуги та визначити особливий вплив кожного з них.

Мета статті – визначити, дослідити та проаналізувати систему факторів, які впливають на формування цін і тарифів на комунальні послуги, які відносяться до соціально-орієнтованих послуг (використовуючи когнітивне моделювання).

Викладення основного матеріалу. Згідно зі ст. 1 Закону України “Про житлово-комунальні послуги” № 1875-15 від 26.04.2014 р. [2], житлово-комунальні послуги – це результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках та спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил;

– комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством.

У нашому дослідженні ми розглядаємо саме комунальні послуги та фактори, які впливають на формування цін і тарифів.

Відомо, що комунальні послуги з тепло-, водопостачання, водовідведення, а також електроенергія та газ відносяться до соціально-орієнтованих послуг та до товарів і послуг, які реалізуються за регульованими цінами й тарифами (згідно з Постановою КМУ від 13.06.2002 р. № 803 “Про заходи щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку”). У нашому дослідженні ми розглядаємо саме комунальні послуги та фактори, які впливають на формування цін і тарифів.

Варто зауважити, що відповідно до ст. 7. Закону України “Про житлово-комунальні послуги” № 1875-15 від 26.04.2014 р., до повноважень органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг належить [2]:

1) затвердження та реалізація місцевих програм у сфері житлово-комунального господарства, участь у розробленні та реалізації відповідних державних і регіональних програм;

2) встановлення цін/тарифів на житлово-комунальні послуги відповідно до закону;

3) затвердження норм споживання та якості житлово-комунальних послуг, контроль за їх дотриманням.

Виділимо основні фактори впливу на ціни і тарифи на комунальні послуги та проаналізуємо ступінь їхнього впливу: наявний дохід населення, індекс інфляції, стан матеріально-технічного забезпечення постачальників послуг, стан об'єктів інфраструктури ЖКГ, споживання, використання політики ресурсо- та енергозбереження, наявність пільг для населення, державна політика щодо ціноутворення, податкова політика, державна політика щодо впровадження нових форм співробітництва щодо постачання послуг (створення ОСББ, призначення керуючого), рівень монополії, антимонопольна політика держави.

Житлово-комунальне господарство України знаходиться у вкрай непростому становищі. Зазначимо, що регуляторами галузі виступає Кабінет Міністрів України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Оскільки галузь житлово-комунального господарства відноситься до галузі, в якій переважають підприємства-природні монополісти, то основним регулятором необхідно зазначити антимонопольний комітет.

Отже, ключовим питанням є ціни і тарифи на комунальні послуги. Цінові коливання викликані низкою факторів, які не тільки впливають на ціноутворення, а й підлягають взаємовпливу та взаємозалежності.

Основним елементом когнітивного моделювання є когнітивна карта [6], яка відображає суб'єктивні уявлення експертів (індивідуальні або колективні) щодо досліджуваної проблеми або ситуації, пов'язаної з функціонуванням та розвитком слабо структурованих структур. Основою побудови даної карти є виділення цільових і керуючих факторів, що відображають область дослідження. Цільові фактори – це найбільш важливі фактори, зміни в яких мають для дослідника найбільший інтерес. Досягнення бажаних змін цільових факторів розглядається як мета управління. Управляючі фактори – фактори, на які подаються керуючі імпульси (вплив) в модель. Після визначення факторів, необхідно навести взаємозв'язки між ними. Після когнітивного моделювання здійснюється сценарний аналіз.

Представимо фактори впливу на ціни і тарифи на комунальні послуги у вигляді когнітивної карти (рис. 1). З когнітивної карти видно, що на ціни і тарифи на комунальні послуги впливають наступні фактори: державна політика щодо впровадження нових форм співробітництва щодо постачання послуг (створення ОСББ, призначення керуючого); монополізація ринку; стан та матеріально-технічне забезпечення постачальників послуг комунального господарства; антимонопольна політика; податкова політика; державна політика щодо ціноутворення; наявний дохід населення; споживання населенням; наявність пільг для населення; рівень безробіття; використання ресурсо- та енергозбереження; стан об'єктів інфраструктури ЖКГ.

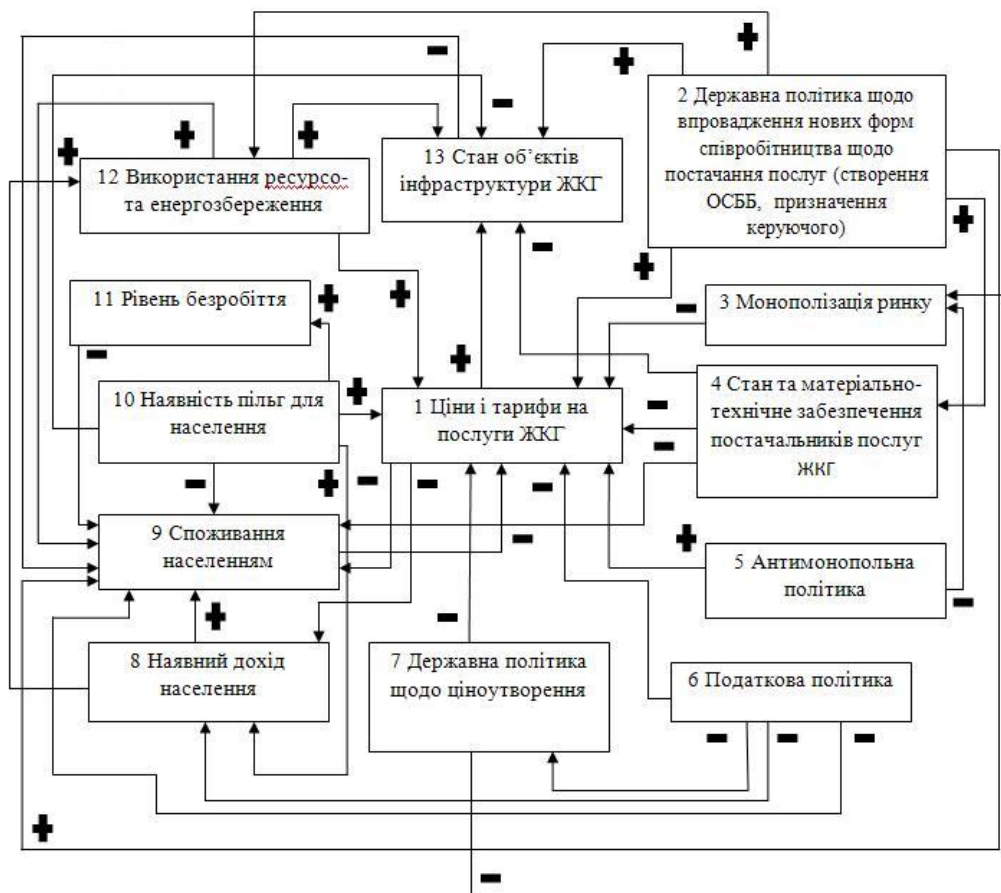


Рис. 1. Когнітивна карта факторів впливу на ціни і тарифи на комунальні послуги

Необхідно зазначити, що фактори мають вплив один на одного.

Втім, варто зауважити, що стан об'єктів інфраструктури ЖКГ не впливає на ціни за надання житлово-комунальних послуг.

Стан об'єктів ЖКГ. Як зазначає Панасенко І.О., морально застарілі технології виробництва послуг, через їх енергоємний механізм, мають вплив на рівень тарифів через збільшення витрат енергоносіїв та збільшення втрат послуг через чисельні uszkodження та аварії у тепловому та водопровідно-каналізаційному господарстві.

Отже, використання політики ресурсо- та енергозбереження привело б до доцільного та дружнього до природи відношення з боку споживачів послуг, та зменшило б загальну вартість за спожиті ресурси. Але, цей фактор також залежить від культури споживання населення. На жаль, не всі домогосподарства переходять на культуру споживання «дружно до природи», а споживають так, що нібито ресурси у нас необмежені та безкоштовні.

Державна політика щодо впровадження нових форм співробітництва щодо постачання послуг (створення ОСББ, призначення керуючого) позитивно вплине на норми споживання населенням та стан та матеріально-технічне забезпечення постачальників комунальних послуг.

Монополізація ринку негативно впливає на ціни і тарифи на комунальні послуги, адже по-перше, не дає змогу обирати між постачальниками комунальних послуг; по-друге, відсутність конкуренції на ринку дає змогу постачальникам послуг встановлювати як ціни так і рівень якості послуг, що надаються.

Стан матеріально-технічного забезпечення постачальників послуг негативно впливає як на ціну так і на підвищене споживання цих послуг. Зокрема, Н.О. Ружинська у своїх роботах підтверджує цей факт та зазначає, що втрати теплової енергії, водопостачання під час транспортування її до споживача перевищують норми [14; с. 75]. Також стан та матеріально-технічне забезпечення постачальників послуг ЖКГ негативно впливає на стан об'єктів інфраструктури ЖКГ.

Також, *стан об'єктів інфраструктури ЖКГ* здебільшого є застарілим та призводить до втрати ресурсів та надмірному, нецільовому їх споживанню (наприклад, температура опалення із запізненням регулюється при потеплінні в опалювальний період – спостерігається нецільове використання теплоенергії та її втрата; несправність трубопроводів та каналізаційних мереж у багатоквартирних будинках приводить до значних втрат водних ресурсів). Також, якщо не встановлювати лічильники, то населення платить за теплопостачання набагато більше ніж потребує для споживання.

Антимонополярна політика негативно впливає на монополізацію ринку галузі та має позитивні впливи сто-

совно цін і тарифів на комунальні послуги. Варто зауважити, що головною особливістю сфери житлово-комунального господарства є те, що вона включає в себе як підприємства які є суб'єктами природної монополії, так і ті, які можуть ефективно функціонувати в конкурентних умовах. Це обумовлено в першу чергу технологічними особливостями галузі і умовами формування сучасних систем життєзабезпечення територій, які пов'язані з мережевим постачанням ресурсів.

Податкова політика негативно впливає на державну політику щодо ціноутворення і відповідно ціни і тарифи на комунальні послуги (ціни і тарифи підвищуються), наявний дохід населення і на споживання комунальних послуг.

Державна політика щодо ціноутворення негативно впливає на монополізацію ринку та на ціни і тарифи на комунальні послуги.

Варто зазначити, що держава намагається привести тарифи для населення до економічно обґрунтованого рівня з точки зору їх вартості. Користуючись інформаційним матеріалом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунальних послуг, виділимо основні комунальні послуги, а саме: тепло-, водопостачання та водовідведення, газ, електроенергія.

Тарифи на природний газ.

Зазначимо, що в даний час граничні роздрібні ціни на природний газ для побутових споживачів регулюються кабінетом Міністрів України [16].

Постановою Національного комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг № 583 от 03.03.2015 встановлені встановити роздрібні ціни на природний газ, що використовується для потреб населення (з урахуванням податку на додану вартість, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, тарифів на послуги з транспортування, розподілу і постачання природного газу за регульованим тарифом), у разі використання природного газу:

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [11]. Наступним прикладом виступають тарифи на електроенергію. Згідно з даними Національної комісії, держава приводитиме тарифи на електрон енергію для населення до економічно обґрунтованого рівня. Для пересічного громадянина це означатиме підвищення тарифів в декілька етапів, а саме [11]:

Наявний дохід населення безпосередньо впливає на споживання населенням комунальних послуг. У разі підвищеного доходу споживання послуг підвищується (перерозподіл споживання). Втім, деякі громадяни намагаються раціонально споживати ресурси незалежно від доходу – тобто все залежить від свідомості громадян. Проте, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій спостерігається серед населення з рівнем доходу вищим, ніж

Таблиця 1

Порівняльна характеристика тарифів на електроенергію

3 ПДВ	Вересень 2015 р.		Березень 2016 р.		Вересень 2017 р.		Березень 2017 р.	
	коп/кВт. год	зростання у %	коп/кВт.год	зростання у %	коп/кВт. год	зростання у %	коп/кВт.год	зростання у %
Тариф 1 блоку	45,6	25%	57,0	25%	71,4	25%	90,0	25%
Тариф 2 блоку	78,9	25%	99,0	25%	120,0	30%	168,0	30%
Тариф 3 блоку	147,9	5%	156,0	5%	163,8	5%	168,0	3%
Середньо-зважений тариф	62,78	23%	77,30	23%	97,28	26%	122,83	26%
Економічно обґрунтований	122,83		122,83		122,83		122,83	

середній. Але, у разі низького доходу домогосподарств, населення намагається жити в режимі жорсткої економії. І в першу чергу – економія на споживанні комунальних послуг, адже останнім часом спостерігається тенденція підвищення цін і тарифів на зазначені послуги. Проте, прямого впливу на формування цін і тарифів на комунальні послуги наявний дохід населення не здійснює.

Пояснення до табл. 4: До 2009 року ми брали вказані дані за січень-грудень, до 2011 – на сайті Держжомстату представлена інформація за III квартал. З 2011 року – IV квартал, але ми зазначаємо дані за III квартал. З 2012 року представлені дані за III квартали.

У 2009 році спостерігається різке падіння наявного доходу населення внаслідок глибокої світової економічної кризи. Така тенденція приводить до несвочасної оплати за комунальні послуги та підвищеному рівню заборгованості населення за комунальні послуги.

Варто зауважити, що на споживання населенням комунальних послуг впливають ряд факторів: по-перше, це, як було зазначено вище, – наявний дохід населення; негативний вплив податкової політики, рівня безробіття та наявність пілг для населення; ціни і тарифи на послуги ЖКГ. Позитивно впливає використання ресурсо- та енергозбереження. Як було зазначено вище, стан об'єктів інфраструктури ЖКГ, який знаходиться у вкрай скрутному становищі, негативно впливає на рівень споживання населенням – а саме, спостерігається нерациональне використання ресурсів. У цього факту є дві причини: перша – незадовільний стан об'єктів інфраструктури ЖКГ, друга – байдужість населення та не усвідомлення окремими групами громадян необхідність ресурсо- та енергозбереження.

Наявність пілг для населення напряму впливає на ціни і тарифи на комунальні послуги та на рівень безробіття, позитивно впливає на наявний дохід населення та негативно впливає на стан об'єктів інфраструктури ЖКГ.

Заборгованість населення за комунальні послуги у січні 2015 року складала 13,045 млрд грн. Проте, певний відсоток населення вчасно сплачує за спожиті комунальні послуги. У зв'язку з підвищенням цін і тарифів на комунальні послуги та підвищеним рівнем інфляції домогосподарствам стало все складніше вчасно сплачувати комунальні послуги. Субсидії дають змогу домогосподарствам сплачувати споживання комунальних послуг.

Рівень безробіття негативно впливає на споживання комунальних послуг. Оскільки з втратою роботи рівень платоспроможності знижується, відповідно споживання комунальних послуг може зменшитись, але не суттєво. Цей фактор негативно впливає на платоспроможність громадян зі статусом безробітного.

Відповідно до таблиці, враховуючи рівень безробіття та кількість економічно активного населення та безробітного населення, найвищі показники припадають саме на кризові роки: 2009 (9,6 %) та 2014 р.(9,7%) – 2015 р.(9,5%).

Використання ресурсо- та енергозбереження позитивно впливають на стан об'єктів інфраструктури ЖКГ та на ціни і тарифи на комунальні послуги. Щодо споживання електроенергії, то варто зауважити, що споживачі можуть перейти на використання двозонного лічильника.

Враховуючи вищевикладений факт, слід акцентувати на тому, що Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, прийняла зміни до Порядку застосування тарифів на електроенергію.

Стан об'єктів інфраструктури ЖКГ впливає на використання ресурсо- та енергозбереження. Варто зауважити, що поступово громадяни стають свідомими у тому, що тільки від них самих залежать ті умови, в яких вони мешкають та знаходяться. Проте, їх частка незначна в порівнянні з тими, хто знімає з себе відповідальність за благополуччя своєї родини.

Таблиця 2

Наявний дохід населення України

Роки	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015**
Всього, млн.грн.	278386	362433	469683	637762	184166	220 640	272 049	301789	303 585	318 382	359217
у розрахунку на одну особу, грн	5908	7744,5	10097,9	13784,2	3998,2	4 807,7	5 950,1	6618,7	6 671,6	7 400,2	8380,2

Джерело: [10]

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

**Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Таблиця 3

Рівень безробіття в Україні 2005–2015 рр. (кількість населення в тис.)

Роки	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення*	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1

Джерело: [10]

*за методологією МОП

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження можна встановити, що з-поміж факторів, які мають вплив на ціни і тарифи на соціально-орієнтовані послуги – у нашому прикладі – це комунальні послуги, визначено основні фактори впливу, які представлені у вигляді когнітивної карти. Аналіз системи факторів засвідчив, що вони не тільки впливають на ціни і тарифи на комунальні послуги, а ще й прямо та/або опосередковано впливають один на одного.

Комунальні послуги є соціально-орієнтованими послугами та повинні бути доступними для населення. Проте, беручи до уваги той факт, що ціни і тарифи на комунальні послуги постійно зростають, доходи громадян падають, безробіття та рівень інфляції зростає, зрос-

тає і заборгованість населення за отримані комунальні послуги. Субсидії не врятовують ситуацію, адже розмір субсидії різний у домогосподарствах, а деякі не отримують допомоги від держави взагалі. Суперечливим питанням є також якість комунальних послуг, які надаються, чи відповідає їх фактичне постачання нормативним показниками. Це пояснюється нездовольним становищем об'єктів інфраструктури житлово-комунального господарства, які надають послуги. Іншим фактором збільшення цін є невикористання енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Нові форми співробітництва щодо постачання комунальних послуг та використання енергозберігаючих технологій повинні оптимізувати стан сплати населенням за комунальні послуги.

Список використаних джерел:

1. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі : аналіз, проектування, управління: монографія / О.В. Димченко; Харк.нац.акад.міськ.госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 356 с. ISBN 978-966-695-151-2 С. 42-50.
2. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» № 1875-15 від 26.04.2014. – [Електронний Ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>
3. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками. Державна фіскальна служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-zbori-zbir-u-viglyadi-tsilovoi-nad/>
4. Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності Державна фіскальна служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-zbori-zbir-u-viglyadi-tsilovoi-nad-vl/>
5. Лега Ю.Г. Вдосконалення управління житлово-комунальним Комплексом України в сучасних умовах розвитку національної економіки: монографія / Ю.Г. Лега, Т.М. Качала, Н.Ф. Чечетова – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 220 с.
6. Макарова Г. Моделювання у прогнозуванні економічного потенціалу підприємства / Г. Макарова / ВІСНИК КНТЕУ. – 2013. – № 4. – С. 81-91.
7. Мирошніченко Ю.О. Реформування житлово-комунального господарства України в умовах децентралізації й деконцентрації влади та ресурсів [Текст] / Ю.О. Мирошніченко, О.А. Ханюкова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. – Суми : СумДУ, 2015. – С. 481-482.
8. Офіційний сайт Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechenya>
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунальних послуг України заборгованість населення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/stan-orlati-na-01.12.20154.pdf>
11. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/?id=19490>
12. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 № 2665-III (у редакції 12.07.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>
13. Рибачук В. Л. Житлово-комунальні послуги як об'єкт державного управління в умовах ринкової економіки / В. Л. Рибачук // Електронне наукове фахове видання. – № 3, 2012. – [Електронний Ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=483>
14. Ружинська Н. О. Житлово-комунальне господарство як об'єкт державного регулювання / Н. О. Ружинська / Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2011. – № 2 (53). – С. 40 – 46.
15. Рудич О. Вплив антимонопольної політики держави на розвиток національної економіки / Ольга Рудич // Галицький економічний вісник – Тернопіль : ТНТУ, 2014. – Том 46. – № 3. – С. 40-46. – (Економіка та управління національним господарством).
16. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/tarif/gas/>

Аннотація. В статті определены основные факторы влияния на цены и тарифы на социально-ориентированные услуги - коммунальные услуги. Факторами выступают: государственная политика по внедрению новых форм сотрудничества по поставкам услуг; монополизация рынка; состояние и материально-техническое обеспечение поставщиков услуг коммунального хозяйства; антимонопольная политика; налоговая политика; государственная политика относительно ценообразования; располагаемый доход населения; потребления населением; наличие льгот для населения; уровень безработицы; использование ресурсо- и энергосбережения; состояние объектов инфраструктуры ЖКХ. Факторы влияния представлены в виде когнитивной карты. Обоснована степень влияния факторов на цены и тарифы на коммунальные услуги.

Ключевые слова: коммунальные услуги, отопление, газ, цены, факторы, населения

Summary. The article shows the main factors of influence on prices and tariffs for socially-oriented services - utilities. The factors are the following: state (governmental) policy for implementing new forms of cooperation in the provision of services; monopolization of the market; the state and technical support of the utilities service providers; antimonopoly policy; tax policy; government policies on pricing; disposable income of the population; consumption of the services by the population; availability of perks and benefits for the population; unemployment rate; the use of resources and energy conservation; state of infrastructure of the objects of utilities. The factors are represented in the form of a cognitive map. The degree of influence of factors on prices and tariffs for public utilities was explained.

Keywords: utilities, heating, gas prices, factors, population.